

Tentoonstelling

Een pareltje

Bij parelen denk je aan verborgen schoonheid, hebzucht, macht en aan glinsterend zweet. De tentoonstelling 'Parelen' in De Lakenhal roept een rijkdom aan associaties op. Door Anne Berk

Het regent parels in Museum De Lakenhal in Leiden. Soms letterlijk, zoals in de film van Michael Schumacher waarin de acteurs-dansers worden bedolven onder een stortvloed van parels. Terwijl ze gretig hun handen uitstrekken, dreigen ze uit te glijden over de stuiterende parels. Met deze film *Chasing Pearls* is de toon voor de tentoonstelling gezet. Parels roepen ambivalente gevoelens op. Ze zijn begeerlijk en ongrijpbaar.

De tentoonstelling opent met een zinderende dans van Joséphine Baker (1906-1975), die is getooid met parelsnoeren rond haar sierlijke zwarte enkels. Dat is niet bepaald het clichébeeld dat je bij parels verwacht. Gastcurator Karin Post is van huis uit danser en choreograaf en beperkt zich niet tot het etaleren van statische objecten. Ze maakt een 'museale choreografie', waarin ze ook dansfilms en muziek inzet.

Parels vangen licht en betoveren juist als ze in beweging zijn. Vandaar dat de titel 'Parelen' ook een werkwoord is. Die beweging komt ook mooi tot uitdrukking in de dansfilm *Moving Dots* van Koen Hauser. Maar parelen kan ook verwijzen naar het transformatieproces dat de parel belichaamt. Naar het vuildeeltje, dat wordt ingekapseld in de oesterschelp en wordt omgezet in schoonheid.

Dat wordingsproces komt tot uitdrukking in de fascinerende animaties *Veranderingen* van Karin Post en Yvonne Fontijne. Op een animatie zie je hoe elementaire bollen zich verplaatsen en zich met elkaar verbinden, onder begeleiding van minimalistische muziek. Op een andere hoe een parel een antropomorfe karakter krijgt en zich ontpopt tot een 'wezen',

een motief dat Post verder uitwerkt in de dansfilm *Spiral Netty* over het parelmeisje Siluce.

Ook in de verfijnde, intieme tekeningen van Kinke Kooi komen parels tot leven. Met eindeloos geduld tekent ze glanzende ronde bolletjes op roze papier, zo gedetailleerd dat je vanzelf dichterbij komt om beter te kijken. In *Digging for Pearls* rijgen de bolletjes zich aaneen tot snoeren die wolvende vormen omgorden. Ze vermeerderen zich tot cellen, kiemen van leven in de roze bedding van de moederschoot, waarmee Kooi een ode brengt aan de vruchtbaarheid.

Parels zijn geliefd sinds de oudheid. Rond, volmaakt van vorm, met die geheimzinnige glans die de vrouwelijke schoonheid verhoogt. Maar parels hebben ook een duistere zijde. Vroeger moesten ze uit diepe wateren worden opgedoken. Slechts 1 op de 15.000 oesters bevatte een parel. Deze zeldzaamheid maakte ze bij uitstek geschikt voor het tentoonspreiden van macht. Sprekend voorbeeld is het schilderij uit ca. 1670 van Jan Steen (Leiden, 1625-1679) waarop Cleopatra wedijvert met Marcus Antonius wie het rijkste is. Cleopatra wint door — als het summum van decadentie — de kostbare parelhangars uit haar oren te nemen en op te lossen in wijnazijn.

Ijdelheid

Voor 17de-eeuwers was de betrekkelijkheid van wereldse rijkdommen een dankbaar onderwerp om over te moraliseren. In het bijzon-

De glanzende ronde bolletjes op roze papier zijn zo gedetailleerd dat je vanzelf dichterbij komt om beter te kijken

der in het calvinistische Leiden, waar men een universiteit stichtte om de eerste protestantse dominees op te leiden. Het aardse leven is vergankelijk. Ijdelheid, alles is ijdelheid (Pred. 1:2). Men kan zich beter richten op het eeuwige leven in het hiernamaals.

Die les kan je niet ontgaan als je kijkt naar het bekende vanitasschilderij van David Bailly (1584-1657). Met een stok wijst de Leidse schilder naar de portretjes waarop hij zichzelf in verschillende levensfasen heeft afgebeeld en naar de schedel met parelsnoer waarmee hij verwijst naar zijn onherroepelijke einde. Mensen zijn als zeepbellen, die even schitteren voor ze verdwijnen.

Zeg parels en je denkt aan het meisje van Vermeer, een schilderij dat niet in De Lakenhal kon worden getoond. Maar dat geeft niet.

Kinke Kool, 'Eternal Dance' (2003);
 onder: still uit
 dansfilm 'Chasing
 Pearls' van Michael
 Schumacher (2012).

Parelen

Parelen in kunst,
 natuur & dans,
 t/m 13 januari
 in Museum
 De Lakenhal,
 Leiden,
delakenhal.nl.

Het meisje met de parel is een icoon en iedereen heeft er een beeld bij, bijvoorbeeld het licht dat wordt gereflecteerd door de parel en de ogen van het jonge meisje.

Het is dit vluchtige moment dat kunstenaar Marijke van Warmerdam inspireerde tot haar ontroerende loopfilm *Kersentijd*, een van de hoogtepunten van de tentoonstelling. In deze film wordt het licht niet weerkaatst door een maanbleke parel, maar door de zwellen van diepzwarte kersen, die een meisje in een speels gebaar om haar oor heeft gehangen. Ook in *Kersentijd* wordt het begrip kostbaarheid gerelativeerd, maar zonder moralisme. Kostbaar is het leven zelf, dat als zand door je vingers glijdt. In *Kersentijd* vangt Van Warmerdam een voorbijgaand moment, dat ze in haar loopfilm optilt uit de tijd.

